

‘Op zondag
opende hij de
post van de
afgelopen week’

Tekst DOUWE ANNE VERBRUGGE | Fotografie OTTO KALKHOVEN

Zoon Tok vertelt over de
schilder Rien Poortvliet

Op het tuinpad van zijn vader

Alsof de grootmeester zo meteen zelf komt binnenlopen. Zo liggen de tubes verf, de penselen en een pakje pijptabak klaar naast het schilderspalet. In Rien Poortvliets atelier aan huis is alles hetzelfde als toen. Uit eerbetoon. Het werk van zijn hand is meer dan twintig jaar na zijn overlijden onverminderd populair. Wandelend langs het tuinpad van zijn vader vertelt zoon Tok over deze bijzonder begaafde tekenaar en kunstschilder.

Trouw loopt Blink aan de zijde van Tok (58) over het karrenspoor. "Braaf kereltje", roept Tok de zwarte labrador toe. "Ik wandel hier graag met mijn hond. Dit pad gebruikte mijn vader vaak als inspiratie voor zijn schilderijen. Het is schitterend omzoomd door de bomen. De lichtval is hier altijd mooi, en in de herfst is ie extra mooi. Mijn vader hield ervan als de 'r' weer in de maand kwam. Je hebt dan meer afwisseling in het weer. De dagen worden korter, de schemering is mooier, zwaar donker weer wordt snel afgewisseld met van die typische Hollandse wolkenvelden. En de sneeuwlandschappen natuurlijk. Hij was gek op sneeuw. Ik denk dat zeker een

kwart van zijn werken met sneeuw bedekt is. Maar kom, we gaan even bij mam kijken. Ze woont hier vlakbij."

Kennis der natuur

In het sprookjesachtige huis van Rien Poortvliet siert een psalmenvers een van de plafondbalken: *Psalm 146. Vers 1. Prijs den HEER met blijde galmen; Gij, mijn ziel, hebt rijke stof.* De muren ademen Rien Poortvliet, en de romantiek waaraan zijn werk rijk is. "Ik ga hier nooit meer weg", lacht Corrie Poortvliet, de vrouw van Rien. "Dat snap je wel." Tok dreunt door het huis: "Dit is voor mij het mooiste werk dat hij heeft gemaakt." Tok wijst naar een lijstje aan de muur. Een klein portret van een

Het werk van Rien Poortvliet
 kreeg zijn eigen museum op Tiengemeten. Het is tot 1 november geopend.
Rien Poortvliet Museum Korendijk
 Tiengemeten 14
 3284 BE Zuid-Beijerland
 Tel. 0186 - 66 17 47
www.rienpoortvlietmuseum.nl

BOVEN Zo was zijn vader aan het werk, maar jammer genoeg mist Tok zijn talent.
RECHTS Tok laat zien hoe zijn vader dit spiegelglas gebruikte.

vos die op het punt staat in actie te komen om een prooi te verschalken. "Hier komt zijn kennis van de natuur en zijn kunde van het schilderen bijeen. De manier waarop die vos zijn achterpoten houdt: dat kun je alleen schilderen als je verstand van zaken hebt. En dan die zwarte oortjes. Beeld- en beeldschoon."

Met geen ander kon Tok zijn liefde voor de natuur zo goed delen als met zijn vader. "Als ik een ijsvogeltje had gezien, sprintte ik als kind zijn atelier binnen om hem dat te vertellen. Hij was een en al oor. De verbondenheid die we hadden, was onovertroffen. Alles wat ik meemaakte en wat ik zag, moest ik van hem tot in detail vertellen. Ik zag eens negen hazen in een weiland achter elkaar aan sprinten. 'Waren het er echt negen, Tok?' 'Ja, echt negen', antwoordde ik. Hij wilde niet dat iemand later kon zeggen dat een schilderij met daarop negen dartelende hazen onmogelijk was. Ook dode dieren nam ik mee naar huis. Een aangereden reiger, een patrijs of een torenvalk diende als model. Het kon soms behoorlijk stinken met al die dode beesten in zijn atelier."

Ark van Noach

"Een mooi verhaal is dat mijn vader een keer werd opgebeld door Antoon van Hooff, die toen directeur was van Burgers' Zoo. Van Hooff wist dat mijn vader bezig was met het boek 'De Ark van Noach'. Hij had een dode leeuw.

Die mochten we meenemen om te portretteren. Toen ik daar met mijn vader was aangekomen, paste dat beest absoluut niet in onze auto. Het was een joekel van een mannetjesleeuw. Ze hebben 'm daar ter plekke doorgezaagd, waarna de voorkant van het beest meeging naar het atelier. Na een paar dagen schilderen was mijn vader klaar met de leeuw. Maar toen? In een afvalcontainer paste die niet. We hebben de leeuw 's avonds in de schemering mee naar buiten genomen en ergens op een afgelegen plekje op de Utrechtse Heuvelrug begraven. Achteraf baalde ik dat ik geen tand van dat beest had losgewrikt. Leek mij wel stoer om er een aan een kettinkje om mijn nek te dragen. 'Je weet toch waar ie ligt!', merkte mijn vader gevat op. Een jaar later heb ik 'm opgegraven en had ik een leeuwentand!"

'Mijn vader hield ervan als de 'r' in de maand kwam'

Poortvlietkalender

Tok frummelt aan doekjes die op de schildertafel liggen. Het zijn aan stukken geknipte onderbroeken die Rien Poortvliet gebruikte om zijn penselen schoon te maken of om witte vlakken op het schilderdoek in een beige kleur te poetsen. "Eigenlijk ben ik iedere dag van de week nog wel met hem bezig. Samen met mijn moeder en mijn broer Harm beheer ik de nalatenschap." Ook de befaamde Poortvlietkalender verschijnt nog steeds.

"Ieder jaar zoeken we nieuwe tekeningen en schilderijen uit. Hij was zo immens productief, zijn oeuvre is echt heel uitgebreid. 's Ochtends om negen uur ging hij letterlijk handenwrijvend zijn atelier in. Hups, aan de slag. Iedere dag opnieuw had hij zin. Even later klonk er orgelmuziek uit een van zijn honderden cassettebandjes. Dan was hij aan het werk.

Tok mist het wel een beetje om gewoon zijn vaders atelier met dat enorme raam - om het noorderlicht goed te vangen - binnen te lopen en te vertellen wat hij gezien heeft. "Pas nog, met die mooie herfstige mistvlagen rondom het rivierenlandschap bij de Lek. Het was windstil, de basaltkeien weerkaatsten het doorkomende zonlicht,

Wat hij zag,
kon hij heel
nauwkeurig
terugvertalen'

"Dit is voor mij het mooiste werk dat hij heeft gemaakt", wijst Tok naar dit vosje.

en plots cirkelden er zeven witte reigers boven me. Het leken wel engeltjes. 'Nou, nou, engeltjes? Moet dat nou?', zou mijn vader zeggen. Maar we hadden allicht een mooi idee voor een nieuwe kalenderplaat. Als ik naast hem stond te kijken tijdens het schilderen, vroeg hij vaak wat ik ervan vond. Of hij vroeg om een tip. 'Moet ik een vos of een varken uit het bos laten verschijnen?' Het bijzondere was dat zijn penseelstreken altijd in een keer raak waren. Ik heb hem nooit boos een tekening zien verfrommelen tot een prop papier."

Boerenwijsheid

Een kleine glimlach kan Tok niet onderdrukken als de fotograaf plaatsneemt op een ietwat gammele stoel in het atelier. "Die stoel was voor het bezoek. Mijn vader werkte het liefst onafgebroken door en zat eigenlijk niet te wachten op bezoek. Dat moest zo snel mogelijk weer de deur uit. Vandaar die gammele stoel. Boerenwijsheid! Een andere manier om het bezoek weg te krijgen was zijn uitroep: 'Mijn verf droogt op, ik moet weer verder!' Hoe vaak ik hem dat wel niet heb horen zeggen..." Poortvliet schilderde zelden buiten. "Mijn vader had een fotografisch geheugen. Wat hij zag, kon hij heel nauwkeurig terugvertalen. Een huis of boerderijtje dat hij had gezien, kreeg op zijn werken exact dezelfde hoeveelheid raampjes als in het echt. Heel handig, want Google bestond in die tijd nog niet. En zie je dat handspiegeltje hier liggen? Dat gebruikte hij continu als hij aan het schilderen was. Steeds bekeek hij door het spiegeltje zijn schilderwerk om te checken of de portretten van dieren of mensen in spiegelbeeld ook kloppend waren."

Veel van het werk van Rien Poortvliet karakteriseert het platteland leven met zijn bewoners: mens en dier. De landschappen zijn nostalgisch en romantisch. Rembrandtesk soms. "Het werk van mijn vader is heerlijk overzichtelijk en vertrouwd. Je ziet een dorpsstraat met keuvelende dames, een landschap met een vos, een haas of een ree. De eenvoud van het leven komt volledig tot zijn recht. En dat is wat veel mensen aanspreekt, denk ik. Steeds weer opnieuw. We leven momenteel in een wat onzekere wereld met veel invloeden van buitenaf waar je geen grip op hebt. Dan is een wereld die mijn vader voorspiegelt toch erg prettig! En het typeert hem ook. Hij was niet zo gek op veranderingen. Dat vond ie niet leuk. En dat kan ik wel met hem meevoelen. Hoe ouder ik word, hoe minder leuk ik veranderingen vind."

Zijn grote doorbraak beleefde Poortvliet midden jaren zeventig met zijn 'Kabouterboek'. "Zelfs in de Verenigde Staten gingen er meer dan een miljoen exemplaren over de toonbank. Ladingen

post kwamen er binnen. Ik zie mijn vader nog zitten in de huiskamer, op zo'n typische rustige zondagavond. Want op zondag opende hij de post van de afgelopen week. Met een droge glimlach merkte hij plots op dat ene heer M. Jackson uit Amerika zijn kabouterboek erg kon waarderen. Bleek het Michael Jackson te zijn."

Tokkie Tor

Tok vertelt dat hij met het klimmen van de jaren het talent van zijn vader steeds meer is gaan waarderen. "Vroeger vond ik het allemaal heel normaal. Nu besef en ervaar ik pas echt goed zijn enorme talent en gedrevenheid. Hij dacht en handelde heel associatief. Dat maakt veel van zijn werk zo grappig. Het ene moment zie je een boer met een hooivork in de weer, op het volgende plaatje hanteert die boer met dezelfde vaardigheid op zondagochtend in de kerk een collectezak met zo'n lange steel eraan. Dat soort associaties maakten zijn werk extra sterk. Hij zag wat anderen niet zagen. Enne... zo ben ik ook aan mijn voornaam gekomen. Ik heet eigenlijk Ronald, maar als baby noemde pap mij al Tokkie. Ik had een kale kop met maar één sprietje haar. Hij vond dat ik leek op het stripfiguurtje Tokkie Tor uit de Donald Duck. Het werd dus Tokkie, en toen ik groter werd Tok." De enorme drang van Rien Poortvliet om zijn talenten te etaleren stopte tijdens vakanties niet. Het gezin bivakkeerde vaak in een huisje in Ouddorp op Goeree Overflakkee, vlak bij het land van Poortvliets voorvaders die in Dirksland woonden. "Als hij een klompje klei vond, kneedde hij dat meteen tot een poppetje. En ook daar was hij ontzettend goed in. Verder maakte hij bronzen beeldjes en houtsnijwerken. Dat ging 'm allemaal heel natuurlijk af. Hij benutte zijn talenten ten volle. Meer aardse zaken, zoals het bouwen van een kippenhok, waren eveneens in een handomdraai voor elkaar."

Prins William en prins Harry

Aan het verkopen van schilderijen en tekeningen uit de collectie van Poortvliet doet de familie niet. "Na zijn dood hebben wij dat

De kabouters zijn nog altijd aanwezig rond het ouderlijk huis.

BOVEN "Dit pad gebruikte mijn vader vaak als inspiratie voor zijn schilderijen."

als familie bepaald. Mijn moeder vertelde onlangs dat de Engelse prins William en zijn broer prins Harry een schilderij wilden kopen, maar dat zij hen dat had geweigerd, haha. Voor die ene keer had ze voor mij een uitzondering mogen maken. 't Was toch mooi geweest als er bij hen een Poortvliet aan de muur zou hangen!"

Met labrador Blink maakt Tok nog een ommetje door het natuurgebied De Stompert. Een typisch Poortvlietlandschap. Met de verrekijker in de hand speurt hij naar een havik die hier moet zitten. "Zie je de verfspetters op deze verrekijker? Die stond in het atelier. Grote olieverfschilderijen wilde mijn vader van een afstandje kunnen beoordelen. Als hij geen zin had om op te staan, pakte hij de verrekijker en keerde hem om; zo zag hij het schilderij in het klein. Maar goed, mijn vader en ik hebben hier heel wat gekuierd. Als het winterweer lang aanhield, voerden we de reeën en wilde zwijnen bij met oud brood. Ik vond het echt heel plezierig om in mijn vaders nabijheid te zijn. Misschien dat ie voor andere mensen een beetje reuig - als een baasje - kon overkomen, maar binnen het gezin en de vriendenkring was het echt een hele fijne man. Ik was dol op hem. Of hij zijn schilderstalent heeft doorgegeven...? Nee, het is weg. Floeps, verdwenen. Mijn broer en ik bakken er allebei niets van. We hoopten dat het kunstenaarsgen een generatie zou overslaan. Maar helaas. Ook onze kinderen en kleinkinderen hebben niet de kunstzinnige talenten van mijn vader meegekregen. Daarin blijft hij uniek."